

20. Літературне Поділля: літ.-худ. та громад.-політ. альманах Хмельницького літ. об'єднання / редкол.: С. Дайчман, О. Осетров, О. Сімаков, М. Скорський (редактор), В. Тищенко. — Хмельницький : Хмельниц. обл. вид-во, 1958. — № 3. — 194 с.: іл. — Присв. 40- річчю лєнін. комс. — Тираж 500. — Вмістив твори 30 авторів. Тема — комсомол, героїка молодих тому й розпочинається статтею П. Крижанівського про комсомол Кам'яниччини 20-х років. Містить вірші Г. Храпача, Б. Комського, І. Рибичького про бойові традиції, повість Василя Баженова «Коли поруч друзі», літературознавчий аналіз М.А. Скорського творів Павла Автомонова «Коли розлучається двоє» (1958), «Ліс шумить» (1955), «Віктор Кошик» (1957). М.П. Годованець дав високохудожній переклад казки О. Пушкіна про золоту рибку. В. Василяшко — «На жнивях — світання». Серед авторів — Л. Шерстинюк, М. Головин, І. Сочивець, В. Тищенко (Л. Кобилиця в фольклорі), О. Кухар-Онищенко та ін.

Authors present to the reader the selection of letters by fabulist M.P. Godovanyca to chairman of the literary association M.A. Skorskogo in Khmelnytskyi — the known teacher, journalist, research worker, literary critic, who celebrated 90 years from a birthday in August 9 in 2010.

Key words and word-combinations: letters, almanac, literature association, fable, literature, young writers.

Отримано: 5.07.2010 р.

УДК 821.161.2.09

І. П. Прокоф'єв

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ГРАНІ СУСПІЛЬНОЇ ТА МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГЕННАДІЯ ЩИПКІВСЬКОГО

У статті розкриваються особливості громадської і літературної діяльності сучасного письменника Геннадія Щипківського, окремі аспекти поетики його творів.

Ключові слова: література, повість, образ, конфлікт.

Упродовж століть то пригасала, то знову пробуджувалась національна свідомість нашого народу. Найчастіше її носіями були інтелігенти, які вийшли з суспільних низів, люди, які глибоко розуміли доконечну потребу національного відродження. Серед тих, хто на його олтар приносив всі свої сили, все своє життя, були, насамперед, письменники: Г. Квітка-Основ'яненко, І. Котляревський, Т. Шевченко, С. Руданський.

Нашадком роду, який виплекав класика української літератури Степана Руданського, є сучасний письменник Геннадій Щипківський. У Степана Васильовича була двоюрідна сестра Ольга — дочка Андрія Івановича, рідного брата Василя Івановича Руданського. «Пізніше Ольга стала дружиною простого селянина Щипківського з села Бучая Ушицького повіту на Поділлі. Сучасний одеський поет і прозаїк Геннадій

Щипківський доводиться їй внуком», — пише дослідник Г. Зленко [1, с. 145]. Сам Г. Щипківський уточнює: не внуком, а — правнуком. Свій родовід Геннадій Павлович вивчає здавна. Родовід — один із чинників його прилучення до української національної справи.

З часу виникнення Народного Руху України Г. Щипківський — один із його активістів. Сім років очолює Одеську обласну організацію НРУ. З 2009 року — член центрального проводу НРУ, обраний членом його політради.

Безліч суспільнокорисних справ на рахунку одеських рухівців та їх лідера: надання вулицям українських імен, участь в організації шевченківських свят, проведення фестивалів авторської української пісні, видання українських книг. Справою книговидання і книгорозповсюдження Геннадій Павлович опікується ще й як голова Одеської обласної організації Національної спілки письменників України. Одеськими письменниками за останні роки багато зроблено для утвердження української національної ідеї, піднесення художнього рівня сучасної літератури.

Плідну працю Г. Щипківського у сфері духовного відродження відзначено державою. Його удостоєно звання «Заслужений діяч мистецтв України».

Голові Національної спілки письменників Володимирові Яворівському постать Г. Щипківського «бачиться особливо самотньою та історично вагомою». «Нині, — зазначає Володимир Олександрович, — багато хто з письменницького товариства під ударом безгрошів'я, соціальної та політичної незахищеності, неможливості розтиражувати й послати до людей тобою написане пустився в апатію та байдужість... Геннадій Щипківський належить до тих, хто і не збайдужів, і не стомився, і не охолов у виснажливому змаганні за справжню Україну, тому й належить до яскравих постатей української інтелігенції на межі двадцятого та двадцять першого століть» [5, с. 6-7].

Працює письменник у різних жанрах. Він — талановитий лірик, автор поетичних збірок «Біль і спів душі моєї», «Серпнева ожина», «Повертаюсь до себе», «Автографи степу», «Береги часу», інших.

Родом Щипківський-поет — з дитинства. Дитячі і юнацькі враження, рідні подільські краєвиди, життя земляків — те джерело, з якого найчастіше черпає він художні образи. Твори його прозорі і місткі, глибокі, наче тіло повноводної і чистоводної річки, що вгомилася нарешті після весняних повеней, плине вільно і широко. Духовний зір письменника незрідка напрочуд проникливий. Він помічає, що

цівка крові
з-під сокири ката
прямо побіжить
гаряча ще, —
в історію новітню [3, с. 41].

Ліричний герой бачить, як
у небі самотнім
затятий орел

нарізає межу
межи вічністю й нами [3, с. 31].

Такі мікрообрази художньо матеріалізують саму історію, надають їй зримості, допомагають осягнути її сенс.

Інколи у творах поета звучать трагедійні і мінорні мотиви, ностальгія за втраченим, проминулим:

На озерах
Кричать журавлі,
Розтривожені
Птахи і люди.
Дім забутий
Чекає в селі...
Та село мене
Скоро забуде [3, с. 53].

Що тут поробиш? Час багато чого змінює. Рідне село поволі таки забуває того світлоголового хлопчину, котрий босоногим бігав його стежками, ловив рибу у Бучайці та Фосі (Ушиці). Та, з іншого боку, рідно край теж зближується з Г. Щипківським. Зближується, щоб пізнати себе в його художньому світі.

Малій батьківщині поет присвятив чимало ліричних одкровень (легенда «Бучая», вірші «Грабовий ліс...», «Літую знову вдома у селі...», «І до зграї пристану»):

Семиброва веселка
Нап'ється з Бучайки уволю.
І поверне крило
На грабові густі Чернива.
На Івана Купала
Дівчата шукатимуть долю
І знайдуть в споловілих житах
У жнива [3, с. 26].

Ще повніше талант письменника розкрився у прозі. Г. Щипківський — автор цілої низки самобутніх, художньо повновагих повістей, новел, роману, котрі помітно виділяються серед «пінопластової» літературної маси, як стверджує письменник і літературознавець І. Павлюк. Відзначаючи художницькі удачі Г. Щипківського, у рецензії на книгу «Перестиглий грім» критик пише: «... грім насправду ще досягає... разом із вічними «фівронями, пилипами, ільками, гальками, стратіями, яринами, настуньками, васюньками... гафіями, тонофіями, штефанками...» (де тільки таких імен поназбирувати!...)» [2, с. 4]. І далі, роздумуючи над спостереженням, рецензент зазначає, що їх, людей із народу, «... із природною поважною любов'ю так тонко і глибоко слідом за Василем Стефаником, Олександром Довженком, Григором Тютюнником, Остапом Вишнею, Володимиром Дроздом, Миколою Вінграновським... описує... талановитий і вдумливий... Геннадій Щипківський» [2, с. 4].

Одна із найхарактерніших рис обдарування Г. Щипківського — нахил до живописання, котрий витікає з його потужної творчої

яви. Персонажі його повістей і оповідань колоритні, за своєю психологією глибоко індивідуалізовані, подані рельєфно, опукло, постають перед читачем як живі. Зокрема такими є образи розповідача, бабуні Саші, Попеля, Міліції, інших героїв повісті «Світло далекого берега», Клембової Марії («На досвітньому пружі»), Романа, Мавки, Василя Когута («Мавка») та інші.

Г. Щипківський — майстер психологічної прози. Він не стільки розповідає, описує, скільки ліпить, малює, втілює в художніх образах динаміку людської душі з усіма її вивертами, падіннями, злетами, непередбачуваними психологічними стежками. Найчастіше його герой — людина, що за всіх обставин не втрачає віри у Боже провидіння, а відтак і в себе, людина з душею простою, але надійно закровоною, з просвітленою, некрикливою любов'ю до рідної землі, до тих, з ким доводиться ділити хліб і сіль. Ця любов розкривається в ніжному і в «рапатому» слові, в лукавинці, незлій іронії.

Ту чи іншу картину буття своїх героїв письменник «накидає» швидкими упевненими мазками. Його рукою в час творення водить не логіка, а мистецька інтуїція. Зміст виростає не з самих мазків пензля, а генерується на магнітних силових лініях між ними.

Найчастіше свою увагу Г. Щипківський фокусує на житті колгоспного села 50-60-х років. Про це й один з кращих творів письменника — повість «Перестиглий грім». Тут з особливою психологічною глибиною і переконливістю зображено життєвий конфлікт, що завдає страждань двом сільським родинам: удови Фівроні, її ображеної колгоспним головою Мусієм дочки Тетяни з сином Петрусем та самого Мусія і його негарної дружини Нюськи.

За гріх згвалтування зовсім юної сільської красуні, вдовиної дочки Тетяни, ласолюбний голова та невинна Нюська розплачуються смертю сина, малого Андрійка, якого у водяному вирі безуспішно намагається порятувати незаконнонароджений Петрусь. Вбита горем головою ще більше, ніж раніше, знущається з Тетяни. «Її мучило одне: що ж буде далі? Андрійко був тією ниточкою, яка тримала в хаті Мусія, бо прикипів до дитини, а на Нюсьчині присікування не звертав уваги, бо не любив її» [4, с. 112].

Страшне сум'яття в душах суперниць, Мусія, вдови Фівроні передане письменником з неабиякою психологічною глибиною і художньою майстерністю. Ось як виливає свій біль за ображену дочку і онука у сварці з Мусієм Фівронія: «Мусію, ти ж сам напаскудив. Це не її гріх, а твій, твій! Чого твоя Нюська зводить Тетяну? Я її теж виню, а ти що — не винен? Не ти згвалтував мою дочку, не ти просив на колінах біля мого порога: «Прости? Молися щодня, що не посадила, там би'м вже й загнувся. Сам знаєш, скільки дають за це. Ти хоч поміг Тетяні, хоч ламаний гріш дав на дитину? А ми й не просили, то закрий писка своїй Нюсьці, бо візьму серпа і заріжу її, як ще присікатиметься. Хай хоч раз ще обізве Петруся байстрюком, хоч раз... Чуєш, Мусію?» [4, с. 113].

Конфлікт вирішується в руслі традицій літератури про злочин і покару («Злочин і кара» Ф.Достоевського, «Украдене щас-

тя», «Будка ч.27» І. Франка, «Я (Романтика)» Миколи Хвильового, «Дочка Івана, мати Івана» В.Распутіна та ін.). Однак розв'язка дії має романтичний характер. Проклятого Фівронею і Тетяною Мусія, котрий через кілька літ, розкаявшись, прагне поєднати своє життя з Тетяною і Петрусем, за кілька кроків від можливого щастя убиває «перестиглий грім». Образ «перестиглого грому» набуває тут символічного значення. Це уже не тільки покара вищих сил за вчинений переступ, це ще й образ матеріалізованої в блискавці перестиглої людської муки, що роками росла і спрямовувалась на призвідця лиха.

Свідченням ваговитості літературного ужинку Г. Щипківського стало висунення його книги «Перестиглий грім» на здобуття Національної премії імені Т. Шевченка.

Нещодавно письменник завершив роботу над романом-трилогією «Товтри» («Круговерть», «Директорія», «Млин»). Цей твір — художнє дослідження української історії перших десятиліть ХХ століття. Поруч з повістями та романами М. Матіос, оповіданнями В. Портяка, «Чорним вороном» В. Шкляра він глибоко і правдиво розкриває досі не висвітлені грані нашого національного буття.

«Все це треба читати. Читати вдумливо і довірливо, бо його твори — то не плід самої лишень буйної письменницької уяви (без неї письменник неможливий), а й гаряче дихання самого життя. Життя українського. Нашого з вами», — переконаний В. Яворівський [5, с. 8].

Суспільна і письменницька діяльність Г. Щипківського — явище помітне, значиме і повчально обнадійливе. Вона — добрий зразок для спраглих небуденної дії і духовної самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Зленко Г. Пошук для прийдешнього : вибрані розповіді літературного слідопита / Г. Зленко. — Одеса : Астропринт, 2004. — 276 с.
2. Павлюк І. «Розкішная дрож» чесної прози / І. Павлюк // Літературна Україна. — 2008. — 21 серпня. — С. 4.
3. Щипківський Г. Автографи степу : поезії / Г. Щипківський. — К. : Укр. письменник, 2004. — 240 с.
4. Щипківський Г. Перестиглий грім : повісті. Новели / Г. Щипківський. — К. : Український письменник, 2008. — 304 с.
5. Яворівський В. Виклик провінційності / В. Яворівський // Щипківський Г. Автографи степу : поезії. — К. : Укр. письменник, 2004. — 240 с.

The article deals with the public and literature activity of Hennadiy Shchypkivskiy, a modern writer. The aspects of his poetics are revealed and analyzed.

Key words: literature, story, image, conflict.

Отримано: 18.03.2010 р.